רַבִּי יִשְׁמָעֵאל פֶּרֶק רְבִיעִי עֲבוֹדָה זָרָה

מסכת טהרות
פרק ב׳ המשך משנה א׳
הָיְתָה טְבוּלַת יוֹם מְנַעֶרֶת אֶת הַקִּדְרָה בְּיָדַיִם מְסֹאָבוֹת, וְרָאָתָה מַשְׁקִין עַל יָדֶיהָ, סָפֵק מִן הַקִּדְרָה נִתְּזוּ, סָפֵק שֶׁהַקִּלָּה נָגַע בְּיָדֶיהָ, הַיָּרָק פָּסוּל וְהַקִּדְרָה טְהוֹרָה:

הִקְשָׁה קַר״ר אֶלְעָזָר לְיִרְמְיָה ר״מ, מַהוּ דְּתִמְרְעִין בְּיִרוּשַׁלְמִי דְּמִשְׁכָּח דְּמִאי [ב] מַשְׁקִילִין אֶת עַצְמָיו דְּמִאי[ג], אָמַר רשב״ג, שָׁלַח לִי רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי[ד] אֶתְרוֹג וְדַאי טָבֵל, שֶׁהָיָה מוֹ כּוּפָם עִמִּי הָקָרֵב[ה] מוֹ כּוּפָם מִיַּיִן שֶׁלֹּא עִשָּׂרוּ. שֶׁהוּא טָמֵא, שֶׁמַּרְבִּיעִין עָלָיו מַיִם [ו] וְהוּכְשַׁר. וְא״ת, הָא תָּנֵן בְּשִׁילְהֵי תּוֹסֶפְתָּא דְּטְהָרוֹת דְּאֶתְרוֹגִים אֵין מִזְלַפִּין עֲלֵיהֶם מַיִם. וי״ל, הָנֵי מִילֵּי בְּאוֹתָם שֶׁמּוּכְרִים בָּעִיר, אֲבָל בָּא מִדֶּרֶךְ רְחוֹקָה מִסְּבָרָא זִלְּף עָלָיו מַיִם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכְמֹשׁ. עוֹד י״ל, דְּה״מ בְּשֶׁאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה, אֲבָל בְּחַג מַרְבִּיעִין עָלָיו מַיִם כְּדֵי שֶׁיְּהֵא הָדָר, כְּדְתָנֵן בְּסוּכָּה (דף מב:). וְא״ת, מַאי דְּמִי דְּקָתָנֵי דְּמִמְּנוּ עָלָיו, וְהַיְינוּ דְּלָא יַעֲשֶׂר מִמֶּנּוּ כְּיָון שֶׁהָיָה סוּפוֹת. וי״ל דְּבִמּוּעָ שֶׁל מוֹעֵד מַיְירֵי, כְּדְתָנֵי מְטַבֵּיל וְנָפִיץ. וְשֶׁלֹּא בָּא בְּיָדוֹ אֶתְרוֹג, שֶׁאֵינוֹ בָּא בְּיָדוֹ אֶתְרוֹג אֶלָּא מִמְּנוּ עָלָיו, אֲבָל מִמְּנוּ עָלָיו מִן הָאֶתְרוֹג עָלָיו. וְא״ת, וְאִימָּא דְּכִי נַמֵּי הָוֵה, שֶׁבָּא בְּיָדוֹ אֶתְרוֹג, וּמִה שֶׁהוֹדִיעוֹ שֶׁבָּא מִקִּדְרָן זֶהוּ לְפִי שֶׁהוּכְשַׁר. וי״ל, שֶׁאֵם לֹא שֶׁלֹּא אֲבָל בְּשִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר אֲפִילּוּ בְּשֶׁאֵינוֹ מִמְּנוּ עָלָיו, וְהַיְינוּ דְּקָתָנֵי בְּגֵי שֶׁלֹּא לְתַבְּרֵיהֶם דְּבָרִים חֲסֵרִים. וּפְרִיךְ, וְלָאו מַתְנִיתִין הִיא רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר בְּוַדַּאי וּבְלֵבַד שֶׁיּוֹדִיעֶנּוּ; פֵּירוּשׁ, וְלָמָּה דְּקָדֵק דְּלֹא הָיָה בְּיָדוֹ אֶתְרוֹג, דַּאֲפִילּוּ הָיָה בְּיָדוֹ אֶתְרוֹג מִן הַמַּתְנִיתִין. וּמִתָּרֵץ, אִית לָךְ לְמֵימַר דְּאַף עַל גַּב דְּפְלִיג עַל רַבָּנָן לָא הָוֵה עָבֵיד עוֹבָדָא כְּוָותֵיהּ; פֵּירוּשׁ (ג) הָיָה ס״ד שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ אֶלָּא בְּהַכָּמִים הַחֲלוּקִים עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁחוֹשֵׁב בְּיִרוּשַׁלְמִי דְּבָרוֹת[ו] כַּמָּה תַּנָּאִים שֶׁלֹּא הָיוּ עוֹשִׂים הַלָּכָה כְּמוֹתָם. רַבִּי יוֹסֵי בְּעָא קַמֵּיהּ דְּרַבִּי זֵירָא, (ד) וְלֹא מִפֵּירוֹת הַמּוּפְרָשׁוֹת מִקִּיקְרֵי הֵן, וְלֹא רַבִּי הַתִּיר קִיקְרָן, בְּתִמְיָה. וּמַסִּיק, רשב״ג קוֹדֶם לְרַבִּי הָוֵה. מִשְּׁמַע שֶׁאֵחַר רַבִּי קִיקְרָן שׁוּב לֹא הָיָה בּוֹ שׁוּם אִיסּוּר טֶבֶל אֲפִילּוּ בְּוַדַּאי; וְהָכָא הַהוּא מִתְּרוּמָה וַדַּאי הָוֵה. וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ וְלֹא מִפֵּירוֹת הַמּוּפְרָשִׁין בְּקִיקְרָן, דְּקָסָם בִּיְרוּשַׁלְמִי בְּפ״ב דְּדִמְאִי[ה] אוֹמֵר אֲפִילּוּ מַעֲשֵׂר מִשּׁוּם דְּמַאי, מִשּׁוּם דְּאֲפִילּוּ הַמְּקוֹמוֹת רְגִילִין לָבֹא מִמָּ״, וְהַיְדוּעִים שֶׁלֹּא בָּאוּ מֵאֶרֶץ אַחֶרֶת פְּטוּרִין מִשּׁוּם דְּמַאי וְתַיְינֵי מִשּׁוּם וַדַּאי, כְּפֵרוּשׁ ר״מ; וּפְרִיךְ וַהֲלֹא אֶתְרוֹג מִפֵּירוֹת הַמּוּפְרָשִׁין, שֶׁאֵין מְבִיאִין אוֹתוֹ מִמָּ״ אֶלָּא בְּקִיסָרִין עַצְמוֹ גָּדֵל, וּמוֹדֵו רַבָּנָן דְּמוּתָּר לְשָׁלֵחַ וַדַּאי בְּחוּ״ל בְּהוֹדָעָה, וְלֹא נֶחֱלְקוּ אֶלָּא בְּטֶבֶל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְא״כ מְעֻלָּן שֶׁלֹּא בָּא לְיָדוֹ אֶתְרוֹג. וּמְשַׁנֵּי, דַּעֲדַיִין לֹא הוּפְרָה קִיקְרָן בִּימֵי רַבִּי יוֹסֵי דְּמַחֲזִיקִין אוֹתָהּ בְּחֲזָקָה ס״. **וְהָר״ר דָּוִד מִמֵּיוֹלָן פֵּירֵץ**, דְּהָכָא הָוֵה דַּחֲזָקָה דְּחֶלְבֵי לָאֶרֶץ, אוֹתָהּ מְעַשְּׂרִין, פֵּירוּשׁ שֶׁלֹּא הָיוּ מַחְמִירִין לְהַפְרִישׁ בְּחוּמְרוֹת מִ״, אֲבָל בְּקִבּוּצֵי חוּצָה לָאֶרֶץ וְאִם״כ מִפְרִישׁ[ז]; וְדִינָהּ דְּמִלְבוּתָהּ הוּא שֶׁאֵם לֹא יִתְּנוּ שֶׁיְּהוּ מִשְׁוּעְבָּדוֹת לוֹ, וְלָכֵן אֵינוּ שֶׁלָּנוּ. וְקָשֶׁה לְר״י, כִּי גַּם בִּימֵי הַחֲכָמִים הָיָה לָהֶם קַרְקָעוֹת לַטֶּקֶלָה, כְּדְתָנֵי פֶּרֶק חֲזָקַת הַבָּתִּים (כ״ג דף מד: ע״ש) מִאֵן דְּלָא יָהִיב טַקְלָא לָא לֵיכוֹל מַרְעָא. וְע״ק, כִּי אִמּוּ יֵשׁ לָנוּ הַרְבֵּה קַרְקָעוֹת שֶׁאֵין בָּהֶם טַקְלָה. וְיֵשׁ לְסָמוֹךְ עַל דִּבְרֵי הִירוּשַׁלְמִי דְּתַלָּיָה[ח], דְּמִ״ר יוֹחָנָן, רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבְּחוּצָה לָאֶרֶץ הָיוּ מַפְרִישִׁין תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת, עַד שֶׁבָּאוּ הָרוֹבִים וּבִטְּלוּם; מִאֵן נִיחָא רוֹבִים, מִ״ר זְעִירִי (תַּרְגּוּמוֹנַיָּא) [תַּרְגּוּמוֹנַיָּא]. וְלֹא מוֹדֵע פֵּירוּשׁוֹ. וְאִם תַּלָּנָה רוֹפֶפֶת בְּיָדְךָ, הַלֵּךְ אַחַר הַמְּנַקֵּנוּ. לְשׁוֹן רַבֵּינוּ יְהוּדָה. **אֲבָל ר״י אָמַר**, כִּי לֹא נִתְחַיְּבוּ בִּתְרוּמוֹת וּבְמַעֲשֵׂרוֹת אֶלָּא בְּסִמּוּכוֹת לִמ״, כְּגוֹן מַגְרִים וּבֶבֶל, מוֹצֵא וּבְנֵי עַמּוֹן, כִּי אֵם הָיוּ רְגִילִים לְהַפְרִישׁ שֶׁלֹּא יְבוֹאוּ לְהָקֵל בְּמַעֲשֵׂר מִ״, אֲבָל בְּמַקְּמוֹת הָרְחוֹקִים לֹא חִיְּבוּ אֲבָל מַעֲשֵׂר וְאַפִּילּוּ בְּדָגָן וְתִירוֹשׁ וְיִצְהָר. וּבַמְּקוֹמוֹת הַקְּרוֹבִים נַמִּי, מִפְרַשׁ בִּירוּשַׁלְמִי מִנְּהָג שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים קוֹדֶם שֶׁבִּטְּלוּם הָרוֹבִים, רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל חַיָּב תּוֹאֵה לָאֶרֶץ וּתְרוּמַת תּוֹאֵה לָאֶרֶץ אוֹכֵל וְהוֹלֵךְ וְאִם״כ מִפְרִישׁ, רַבִּי בָּא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל אָמַר לֹא חַשּׁוּ אֶלָּא לִתְרוּמַת דָּגָן וְתִירוֹשׁ וְיִצְהָר, רַבִּי אִילָּא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל אָמַר לֹא חַשּׁוּ לֹא חַשּׁוּ אֶלָּא לִתְרוּמַת גְּדוֹלָה לַהּ חַשּׁוּ, מִדְּתָנֵי אִיסִי (ו) מַעֲשֵׂר לִירָקוֹת אַף לִתְרוּמָה גְּדוֹלָה לֹא חַשּׁוּ, מִשְּׁמַע מִדִּבְרֵי הִירוּשַׁלְמִי, דְּדָבָר שֶׁהוּא מִדִּבְרֵיהֶם בְּאָרֶץ לֹא הִפְרִישׁוּהוּ כְּלָל בְּחוּ״ל. וְשֶׁמָּא יָרַק דַּוְקָא, מִשּׁוּם דְּאִין לוֹ הַפְסָקָה[ט]: **דְּא״ר** יוֹחָנָן מִשּׁוּם ר״ש בֶּן יְהוֹצָדָק, מִשְּׁמַע שֶׁהָיָה עִיר מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְדַקְתָּמְרִינָן פֶּרֶק בְּתָרָא דְּכְתוּבוֹת (דף קיב.[י]) חַזָּא עֲגָלָה, גְּנַבְלָה, חַזָּא עֲגָלָה בֵּין הַגְּפָנִים כו׳: **עוֹבֵד** כּוֹכָבִים וְעֹבֵד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל הַוָּלֵד מַמְזֵר. וְא״ת, מַאִי מִיּוֹנְרִיךְ בְּפֶרֶק מַלְמָנָה לְכ״ג (יְבָמוֹת דף פח:) וּבְפֶרֶק עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין דף עה:) לְרַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל קָרֵי דְ״בַת (ז) לֹהֵן כִּי מִהֵיכָא לֵיתֵי זְ״ר לְאִסְמוּעִינָן דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֹבֵד שֶׁבָּאוּ עַל בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁפְּסוּלוּ, פְּשִׁיטָא, הַשְׁתָּא הַוָּלֵד מַמְזֵר, פּוֹסֵל בְּגִיאָתוֹ מִיבַּעְיָא[כ]. וְאוֹמֵר ר״י, הָא דְּדִיבֵּיהּ הָא דְּרַבִּיהּ[כא]: **כֹּל** שֶׁנֶּאֱכָל כְּמוֹת שֶׁהוּא חַי כו׳. (ח) פְּסַק ר״מ כְּרַבִּי תִּרְי לִישָׁנֵי, דְּהָא רַבִּי יוֹחָנָן ס״ל כְּהַמִּי לִישָׁנָא בְּחָרָא, וְקִ״ל רַב וְרַבִּי יוֹחָנָן הֲלָכָה כְּרַ״י יוֹחָנָן[כב], וּלְיִשְׁנָא בְּחָרָא נַמִּי לָא פְּלִיג רַב עֲלֵיהּ. וּכְלִישְׁנָא דְּכֹל שֶׁנֶּאֱכָל כְּמוֹת שֶׁהוּא חַי אִית לֵיהּ לְמַסְּפָּא פַּלְמוּדָא לְעֵיל פֶּרֶק אֵין מְעַמְּדִין (דף נט:), דְּקָקְמָר דְּלְמַאי נִיחוּשׁ לָהּ, אִי מִשּׁוּם בְּשׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וְנֶאֱכָל כְּמוֹת שֶׁהוּא חַי. וְכֵן גַּבֵּי מִשְׁחָא שְׁלִיקָא קָקְמָר (לְעֵיל נח:) דְּנֶאֱכָל כְּמוֹת שֶׁהוּא חַי אע״פ שֶׁהוּא עוֹלֶה עַל שׁוּלְחָן מְלָכִים. (ט) וּלְיִשְׁנָא בְּחָרָא דְּהָכָא מוֹסִיף לְהָכָל דַּבַּסְּפִיקוּ אִיתוּ